

## От проекти към устойчиви инвестиции.

### Съвременната логика на климатичното финансиране

Климатичните политики вече не могат да се поберат в логиката на отделните проекти. Твърде дълго мислехме за тях на части: тук е енергийната ефективност, там е адаптацията; тук са емисиите, там са рисковете; тук са грантовете, там са финансовите инструменти. Но климатът не работи на части. Нито икономиката. Нито градовете, сградите и хората, които живеят в тях.

Следващият етап изисква различно мислене. Не просто повече финансиране, а по-добре проектирани инвестиции. Не просто изпълнени мерки, а дългосрочна устойчивост. Не просто усвояване на публичен ресурс, а качество, пазар, иновации и отговорност.

Точно това стои зад концепцията *resilience by design* — климатична устойчивост, заложена още при проектирането. Тя означава, че устойчивостта не е добавка в края на проекта. Тя е условие от самото начало.

Една сграда не е достатъчно добра само защото след обновяването потребява по-малко енергия. Тя трябва да осигурява комфорт при горещи вълни, да бъде по-малко уязвима към климатични рискове и да запазва стойността си във времето. Една градска инвестиция не е успешна само защото е изпълнена в срок. Тя трябва да намалява риска от прегряване, да управлява по-добре дъждовните води, да създава по-здравословна и по-сигурна среда. (Мария Минкова)

Именно тук се срещат двете големи направления на климатичните политики — ограничаването на климатичните промени и адаптацията към тях. Първото намалява емисиите. Второто намалява уязвимостта. Едното гледа към причините за климатичните промени, другото — към последствията, с които вече живеем. Но в реалната инвестиция те трябва да работят заедно.

*Тази промяна беше във фокуса на панелна дискусия, проведена в рамките на годишното събитие на Националния доверителен екофонд на 19 юни 2026 г. В нея участваха Мария Минкова, директор на Изпълнителното бюро на НДЕФ, Надя Данкинова, изпълнителен директор на фонд ФЛАГ, Антония Новакова от Центъра за енергийна ефективност „ЕнЕфект“, Цвета Наньова, заместник-председател на Управителния съвет на Българската фасилити мениджмънт асоциация, и Полина Дикова, експерт по устойчиви финанси.*

*Разговорът започна от финансирането, но всъщност очерта много по-голям въпрос: как да преминем от финансиране на отделни проекти към изграждане на устойчива инвестиционна екосистема.*

Ако инвестициите вече трябва да бъдат интегрирани, интегрирано трябва да бъде и финансирането им. Тук е мястото на комбинираното финансиране.

То не е просто начин да добавим още средства към ограничените публични бюджети. Неговата по-важна роля е друга - **да промени логиката на инвестирането**. Публичният ресурс не трябва да бъде единственият източник на средства. Той трябва да бъде катализатор. Да намалява риска. Да привлича частен капитал. Да създава пазар. Да поставя качеството в центъра. Да насърчава иновациите. (Мария Минкова)

Опитът при енергийната ефективност вече показва защо това е възможно. Енергийната ефективност е инвестиция, която може да генерира ресурс за собственото си изплащане чрез бъдещи спестявания. **Спестената енергия е икономическа стойност**. Тя позволява публичната

подкрепа да бъде комбинирана с кредити, гаранции, собствено участие или договори с гарантиран резултат.

**Но истинската промяна не е само финансова. Тя е поведенческа.** Когато един проект се финансира изцяло с безвъзмездна помощ, основният въпрос твърде често става дали ресурсът ще бъде получен и усвоен. Когато проектът се мисли като инвестиция, въпросите се променят: какъв резултат ще бъде постигнат, как ще бъде гарантирано качеството, как ще бъде управляван рискът, как ще се запази стойността във времето.

Това е причината **комбинираното финансиране** да бъде много повече от финансов механизъм. То **създава пазар**. Дава предвидимост на фирмите. Насърчава инвестиции в хора, технологии и нови услуги. Стимулира финансовите институции да разработват по-добри продукти. Насочва конкуренцията към качество, а не само към най-ниска цена. С други думи, публичните средства не трябва да заместват пазара. Те трябва да създават условия пазарът да работи. *(Антония Новакова)*

**Следващото голямо предизвикателство е тази логика да бъде приложена и към адаптацията към климатичните промени.** Тук задачата е по-трудна, защото ползите не винаги се виждат като пряк паричен поток. При енергийната ефективност сметката е по-лесна - инвестицията намалява разходите. При адаптацията ползите често са предотвратени щети: по-малко загуби от наводнения, по-нисък риск за инфраструктурата, по-малко прекъсвания на услуги, по-добра защита на публични и частни активи. Това не прави адаптацията по-малко ценна. Напротив. Просто нейната стойност трябва да бъде разказана по друг начин.

**Адаптацията е управление на риска. Тя защитава вече направени инвестиции.** Повишава тяхната устойчивост. Прави ги по-надеждни за финансиращите институции. За банките и застрахователите климатичният риск вече не е далечна екологична тема. Той е част от оценката на всяка инвестиция. Проект, който включва мерки за адаптация, може да бъде по-малко рисков, по-добре структуриран и по-финансируем. Това е основата, върху която може да се развие **икономическата логика на адаптацията** - не непременно като самостоятелен проект с пряк приход, а като елемент, който намалява риска и защитава стойността.

Особено добър потенциал имат **природно базираните решения** - зелена инфраструктура, управление на дъждовни води, възстановяване на екосистеми, мерки срещу градското прегряване. Те могат да носят едновременно климатични, екологични, социални и икономически ползи. Именно такива решения показват защо вече не е достатъчно да финансираме конкретни мерки. Трябва да финансираме цялостни устойчиви инвестиционни решения. *(Полина Дикова)*

Но има още едно условие, без което тази промяна няма да се случи. Дори най-добрият финансов инструмент остава неизползван, ако хората и институциите не разполагат със знания, увереност и подкрепа. **Все по-ясно се вижда, че основната бариера невинаги е липсата на пари. Често бариерата е страхът от непознатото.** Страхът, че нещо не е наред. Че проектът няма да бъде структуриран правилно. Че обществената поръчка ще се окаже твърде сложна. Че кредитът ще бъде трудно обясним политически. Че контролът или одитът ще поставят под съмнение избрания модел. Че общината ще поеме риск, който не разбира напълно.

Затова следващата голяма инвестиция на публичните политики трябва да бъде в **създаване на капацитет**. Публичните средства трябва все по-целенасочено да се насочват към информиране, обучение, техническа помощ, подготовка на проекти, обмен на добри практики и комплексна експертна подкрепа. **Това не е административна добавка към „истинските“ инвестиции. Това е условие те изобщо да се случат.**

Добре подготвената община може многократно да използва комбинирано финансиране и да реализира последователни инвестиции. Община, която няма знания и увереност, може да не предприеме действие дори, когато финансовата възможност съществува. Затова

инвестицията в капацитет има много по-силен мултиплициращ ефект от поредния изцяло грантов проект. Тук особено важни са моделите за комплексна подкрепа от типа One-Stop Shop, или Център за комплексно обслужване. Подобен механизъм може да събира на едно място техническа, финансова и организационна експертиза, да подпомага подготовката на инвестициите, да стандартизира процесите и да намалява риска както за общините, така и за финансиращите институции.

Това е особено важно при по-сложни модели на финансиране. **Финансовият инструмент не финансира просто допустим проект. Той финансира инвестиция, която трябва да бъде технически, икономически и финансово жизнеспособна.** Това изисква друг тип подготовка и друг тип подкрепа. Именно тук публичният ресурс може да има най-голям ефект - не като покрие цялата стойност на инвестицията, а като създаде условия тя да се случи качествено, предвидимо и с участието на повече източници на финансиране. *(Цвета Наньова)*

Всичко това обаче изисква **политическа воля**. И то не политическа воля като общо пожелание, а последователна линия на действие. Комбинираното финансиране не може да се развива устойчиво, ако публичните политики периодично се връщат към очакването за 100% безвъзмездна помощ. Пазар не се създава с противоречиви сигнали. Финансовите институции няма да разработват продукти, ако не виждат дългосрочна посока. Фирмите няма да инвестират в технологии и капацитет, ако няма стабилно търсене. Общините няма да променят поведението си, ако публичната политика продължава да изпраща посланието, че отговорността винаги е изцяло извън тях. Затова са необходими **единни действия** - между институциите, публичните фондове, финансовия сектор, общините, бизнеса и експертните организации. **Грантовете остават необходими, но трябва да бъдат използвани стратегически: там, където създават най-голям обществен ефект, намаляват риска и отключват допълнителни инвестиции.** *(Надя Данкинова)*

Това е важно и за **социалната справедливост**. Комбинираното финансиране не означава оттегляне на публичната подкрепа. Напротив - то **позволява публичният ресурс да бъде използван по-справедливо**. Когато част от инвестициите могат да бъдат реализирани чрез кредити, гаранции или други финансови механизми, безвъзмездната помощ може да бъде насочена там, където е най-необходима: към уязвими домакинства, енергийно бедни граждани, социална инфраструктура и проекти, при които пазарните решения сами по себе си не са достатъчни. *(Антония Новакова)*

**Следващият етап в климатичните политики няма да бъде белязан просто от повече публични средства. Той ще бъде белязан от по-интелигентното им използване.**

**Това означава да проектираме инвестициите така, че устойчивостта да бъде заложена още от самото начало. Да финансираме не отделни мерки, а цялостни решения. Да използваме публичния ресурс като катализатор за частен капитал, качество и иновации. Да инвестираме в капацитет, защото знанието и увереността са условие за всяка по-сложна инвестиция. И да осигурим политическа последователност, без която пазарът не може да се развие.**

Най-важният въпрос вече не е само откъде ще дойдат средствата за климатичните политики. Въпросът е дали ще успеем да изградим инвестиционна среда, в която устойчивостта е заложена още при проектирането, качеството е водещ критерий, публичният ресурс привлича допълнителен капитал, а знанието е също толкова ценен актив, колкото и самото финансиране. Именно тогава ще преминем **от финансиране на отделни проекти към изграждане на устойчива инвестиционна екосистема.**